एवंदेहांतरप्राप्तिव्युत्पादनप्रसंगात्कृत्स्नस्यकार्यस्य ब्रह्मविवर्तत्वमुक्त्वाप्रकृतमनुसरति राजसैरिति च्युतःपूर्वदेहाद्विभ्रष्टोजीवः भावैःप्राणैर्भूतसूक्ष्मैःसंस्कारैःसमन्वितइत्येकदेशोप्यपकृष्यते हेतुनाकर्मणा बले
नपूर्वप्रज्ञयाविद्ययाचसमन्वितः क्षेत्रज्ञंपरमात्मानंअनुलक्ष्ययातिलोकांतरंप्रति प्राज्ञेनात्मनासंपरिष्वक्तउत्सर्जन्यातितंविद्याकर्मणीसमन्वारभेतेपूर्वप्रज्ञाच तमुत्क्रामंतंप्राणोनूत्क्रामति प्राणमनूत्क्रामंतंसर्वेप्राणा
नूत्क्रामंतीतिश्रुतिभ्यः ॥१३॥ नाभ्येतीतिश्लोकोक्तेकार्यकारणयोरध्यस्ताधिष्ठानत्वेदेहदेहिनोरप्याह नचेति तैःरजःसत्वतमोजैःदेहेंद्रियभूतसूक्ष्माख्यैर्भावैः हेतुबलाभ्यांचपूर्वोक्ताभ्यांनस्पृश्यते अध्यस्तध
र्माणामधिष्ठानेऽनन्वयात् तेनदेहिनातेभावादयोपिनस्पृश्यंते असंगत्वात् यथावायौसरजस्कत्वंभ्रांत्यानीरजस्कत्वंस्वतएवमात्मनिदेहादिसंगासंगौ ॥ १४ ॥ एतयोःवायुरजसोरंतरंपृथक्भावः अभ्यासात्
देहादितादात्म्याभ्यासात् प्रकृतिंशुद्धंस्वरूपं नगच्छेन्नजानीयात् ॥ १५ ॥ नन्वणुरात्मास्वभावबद्धइतिकेचित्देहसंमितइत्यन्येविभुरपिस्वभावबद्धइत्यपरे असंगइत्यपरे तत्रकिंमतमुपादेयंकिंहेयमित्येतंसंदे
हं ऋषिर्मंत्रःअनश्नन्नन्योअभिचाकशीति असंगोह्ययंपुरुषइत्यादिः अच्छिनत् ननुस्वर्गकामोयजेतेतिसंगित्वमपिश्रूयतेतत्कथमसंगत्वनिश्चयइत्याशंक्याह तथेति कृतंक्रिययानिष्पादितंयल्लक्षणंमूर्द्धाभिषि

राजसैस्तामसैर्भावैश्च्युतोहेतुबलान्वितः॥ क्षेत्रज्ञमेवानुयातिपांसुर्वातेरितोयथा ॥ १३॥ नचतैःस्पृश्यतेभावैर्नतेतेनमहात्मना॥ सरजस्कोऽरजस्कश्चनैव
वायुर्भवेद्यथा॥ १४॥ तथैतदंतरंविद्यात्सत्त्वक्षेत्रज्ञयोर्बुधः॥ अभ्यासात्सतथायुक्तोनगच्छेत्प्रकृतिंपुनः॥ १५॥ संदेहमेतमुत्पन्नमच्छिनद्भगवानृषिः॥ तथा
वार्तासमीक्षेतकृतलक्षणसंमितां ॥ १६ ॥ बीजान्यग्न्युपदग्धानिनरोहंतियथापुनः॥ ज्ञानदग्धैस्तथाक्लेशैर्नात्मासंपद्यतेपुनः ॥ १७॥ इतिश्रीमहाभारते
शांति॰मोक्ष॰वार्णेयाध्यात्मेएकादशाधिकद्विशततमोऽध्यायः॥ २११॥ ॥ ७ ॥ भीष्मउवाच प्रवृत्तिलक्षणोधर्मोयथासमुपलभ्यते॥ तेषां
विज्ञाननिष्ठानामन्यत्तत्त्वंनरोचते॥ १ ॥ दुर्लभावेदविद्वांसोवेदोक्तेषुव्यवस्थिताः॥ प्रयोजनंमहत्त्वात्तुमार्गमिच्छंतिसंस्तुतं॥ २॥

क्तत्वादितेनसंमितांतदनुरोधिनींवार्तांसुखदुःखप्राप्तिपरिहारोपायभूतांक्रियांसमीक्षतेतद्वदात्मानंक्रियाविष्टंकर्तारमीक्षेत यथादेहातिरिक्तमात्मानंजानन्नेवराजाराजसूयेनस्वाराज्यकामोयजेतेतिवाक्यात्दे
हसंमितंकृत्रिमंमूर्धाभिषिक्तत्वरूपलक्षणंराजसूयाधिकारिविशेषणंक्रियाकालेऽपेक्षते एवंकर्तृत्वादिविशेषणंमुमुक्षुरपिविद्यासाधनकालेफलकालेतुराजादेहमिवमुमुक्षुःकर्तृत्वाद्युज्झतीतिभावः ॥ १६ ॥ ए
तद्विज्ञानफलंमोक्षमाह बीजानीति क्लेशैःअविद्यादिभिः ॥ १७ ॥ इतिशांति॰मो॰नै॰भा॰एकादशाधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २११ ॥ ॥ ७ ॥ ॥ ७ ॥ अस्मिन्नध्यायेक्लेशोदयलयहेतू
हानायउपादानायचप्रदर्श्येते प्रवृत्तीत्यादिना तेषांकर्मनिष्ठानांयथाधर्मःसमुपलभ्यते तथाविज्ञाननिष्ठानांविज्ञानादन्यन्नरोचते ॥ १ ॥ वेदोक्तेषुअग्निहोत्रादिषुशमादिषुचयथाधिकारंव्यवस्थिताःनिष्ठावंतः
प्रयोजनंस्वर्गमोक्षौ तयोर्मध्येसंस्तुतंप्रशस्ततरंमोक्षमार्गंनिवृत्तिरूपंमहत्त्वादिच्छंति बुद्धिमत्तराइतिशेषः ॥ २ ॥

Digitized by Google